

Mormii Mushrikootaa-Kutaa 1

Description

Wantoota Barbaachisoo Mushrikoonni fudhachuu didanii fi faalleessan

Mushrikoota (polytheists)-jechuun namoota Rabbii waliin ykn Isaan ala wantoota adda addaa gabbaran (waaqefatanii)dha. Warroonni shirkii leellisan wantoonni gurguddan isaan faalleessanii fi morman: Tokkichummaa Rabbii (Wahdaaniyyatillah), Guyyaa Aakhiraatti amanuu, Ergama Nabiyyii (SAW) fi Qurâ€™aana Rabbal aalamina irraa isa irratti buâ€™eedha. Sababni kanniin asitti kaafnuf, namni biroo yaadaa fi amanti akka mushrikoota qabachuun dogongora wal fakkaatutti akka hin kufnee fi akkuma isaanii adabbiif akka of hin saaxilleefi.

1ffaa-Tokkichummaa Rabbii faallessuu fi mormuu

Warroonni kafaran Makkaa Rabbiin isaanii fi wantoota biroo hunda akka uumee ni amanu. Garuu sanama gabbaraa turan. Dhagaan isaan gabbaran kuni gara Rabbitti nu dhiyeessu jechuun odeessu. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

أَلَا إِلَهَ إِلَّا دِينُ الْمُخَالِصُ وَالَّذِينَ أَنْتَخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْ لِيَكَاءَ مَا
 نَعْبُدُ هُمْ إِلَّا لِيُقْرِبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ
 فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ۝ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَذِبُ كَفَّارٌ
٢

â€œDhagayaa! Amantiin qulqulluun Rabbi qofaafi. Warri Isaa gaditti awliyaâ€™a (tiiksotaa fi gargaartota) godhatan, â€œGara Rabbiitti akka sirritti nu dhiyeessaniif qofa isaan gabbarraâ€ [jedhu]. Dhugumatti Rabbiin waan isaan keessatti wal dhaban ilaalchise jidduu isaanitti ni murteessa. Dhugumatti Rabbiin nama kijibaa akkaan kafaraa taâ€™e hin qajeelchu.â€ Suuratu az-Zumar 39:3

Kana jechuun yaa namoota amantiin (ajajamnii fi ibaadan) makaa irraa qulqulluu taâ€™ee Rabbiif qofa malee eenyufillee akka hin taanee xiyyeffannoo itti kennaa, mirkanefadhaa. Wanti shirkii qabu Isa bira hin gahu. Rabbiin warroota shirkii irraa dureessa. Namni hojii ibaada hojjatu keessatti Rabbiin ala wanta biraa itti dabale, Rabbiin isarrea hin qeebalu. Isatti gadi deebisa.

Itti aanse waaâ€™ee mushrikoota dubbata: â€œWarri Isaa gaditti awliyaâ€™a (tiiksotaa fi gargaartota) godhatan.â€ Kana jechuun warri Rabbii gaditti wanta biraan gabbaramtoota (gooftota) godhachuun gabbaran. â€œGodhatanâ€ jechuun wanta haqaan wal faallessu mataa ofiiti uuman jechuudha. Sanamni isaan gabbaran homaa akka hin uumne, faayda namaaf fiduu fi miidhaa namarraa

deebisu akka hin dandeenye isaaniif erga ifa taâ€™ee booda falmii fi mormiif jecha, **â€œGara Rabiiti akka siritti nu dhiyeessaniif qofa isaan gabbarraâ€ [jedhu].â€** Kana jechuun sanamoonni ykn taabonni amala gooftummaa ni qabu jennee isaan hin gabbaru. Garuu Rabiin biratti sadarkaa guddaa fi shafaâ€™aa (jaarsummaa) fudhatama qabu waan qabaniif Isatti nu dhiyeessan jennee isaan gabbarra.â€

Falmi kijibaa kanaakkana isaaniin jechuun kuffisuun ni dandaâ€™ama: wanti isin gabbartan kunniin gara Rabiin akka nama dhiyeessan kan beekan ragaa fi ibsa Rabiin irraa dhufeeni. Kanaafu, ragaa keessan kitaaba Rabiin irraa buâ€™e irraa fidadhaa. Wanta odeessan kanaaf ragaa wayitu fidu hin dandaâ€™an. Kanaafi, dhuma aayah irratti isaan kijibdoota fi kaafirota akka taâ€™an ibsa.[\[1\]](#)

â€œDhugumatti Rabiin waan isaan keessatti wal dhaban ilaachise jidduu isaanitti ni murteessa.â€ Kana jechuun Rabiin Guyyaa Qiyaamaa wanta namoonni keessatti wal dhabanii fi gargar itti taâ€™an ilaachise isaan jiddutti ni murteessa. Namni haqa irra jiruu fi namni soba irra jiru Guyyaa san addaan baafamuun namni haqaa mindaa gaarii argata, namni sobaa immoo ni adabama.

â€œDhugumatti Rabiin nama kijibaa akkaan kafaraa taâ€™e hin qajeelchu.â€ Kana jechuun nama niyyaan isaa Rabiin irratti kijibuu taâ€™ee fi qalbiin isaa mallattoolee, keeyyattoota fi ragaalee Rabiin osoo beektu fudhachuu diddu, Rabiin gara qajeelinnaatti ykn haqaatti isa hin qajeelchu.[\[2\]](#)

Mushriikota Makkaati sanama gabbaruun biyyoota ollaa irraa kan isaanitti darbeedha. Kanaafi, waamicha gara Tawhiidaa mormii cimaan faallessan. Rabiin oltaâ€™aan isaan ilaachissee ni jedha:

يَجِبُوا أَنْ جَاءُهُمْ مُنذِرٌ مِنْهُمْ وَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا سَحْرٌ كَذَابٌ ① أَجَعَلَ الْأَلَهَةَ
وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ ② وَانْطَلَقَ الْمَلَأُ مِنْهُمْ أَنِ امْشُوا وَاصْبِرُوا عَلَى
مِنْتَكُمْ إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ يُرَادُ ③ مَا سَمِعْنَا بِهَذَا إِلَّا أُخْتِلَقُ ④

â€œAkeekachiisaan isaan irraa taâ€™ee isaanitti dhufuun isaan dinqisiisee. Kaafironni ni jedhan, **â€œKuni saahira (nama sihrii hojjatu), sobaa dha.** Sila gabbaramtoota hunda gabbaramaa tokko qofa taasisee? Dhugumatti kuni waan dinqisiisadha.â€ Isaan (mushrikoota) keessaa namoonni gurguddoон deemanii, **â€œDeemaa, gooftoolee keessan [gabbaruu] irratti obsaa, dhugumatti inni kuni wanta barbaadamudha.** Amanti gara dhumaa keessatti kana hin dhageenyee. Kuni wantuma haarawa uumamee malee homaa miti.â€ [jedhan]. Suuratu Saad 38:4-7

Mushrikoota Makkaa Nabii Muhammad (SAW) akeekachiisa taâ€™ee isaanitti dhufuun isaan dinqisiisee. **â€œSila gabbaramtoota hunda gabbaramaa tokko qofa taasisee?**â€ Kana jechuun sila Gooftaan gabbaramu tokkicha qofa, Isa malee haqaan gabbaramaan hin jiru jedhaa? Mushrikoonni kana garmalee jibban. Sababni isaas, sanama gabbaruu abboota isaanii irraa dhaalan, qalbiin isaaniis shirkiin xuroofte. Yommuu Ergamaan Rabiin (SAW) qalbiisaanii irraa kana akka haaqanii fi Rabiin akka tokkichoomsan isaan waamu, garmalee dinqisiifachuun, **â€œSila gabbaramtoota hunda gabbaramaa tokko qofa taasisee?** Dhugumatti kuni waan dinqisiisadha.â€ jedhan. **â€œIsaan (mushrikoota)**

keessaa namoonni gurguddoон deemaniiâ€ Kunniin hoggantoota fi maanguddoota isaanii kanneen taâ€™aniidha. â€œdeemaaâ€ kana jechuun amantii keessan irratti itti fufaa. Wanta gabbaran (waaqefattan) irratti obsaa. Tawhiida irraa wanta inni itti isin waamuuf hin awwaatinaa. â€œdhugumatti inni kuni wanta barbaadamudha.â€ Muhammad (SAW) tawhiidatti kan nu waamuf isin irratti kabajaa fi olâ€™aantummaa ittiin barbaadufi.

â€œAmanti gara dhuma keessatti kana hin dhageeny.â€ Kana jechuun amanti gara dhumaatti dhufe keessatti Rabbiin qofa gabbaraa kan jedhu hin dhageeny [3]. Amantin gara dhuma isaan jedhan kuni amanti akka isaanii shirkiin guuttame amanti Kiristaanati. Kiristaanonis Rabbiin waliin waan biraan gabbaru (waaqefatu).

Sababni aayaanni tunniin itti buâ€™aniif mufaasironniakkana jechuun ibsan: Yommuu Abu Xaalib dhukkubsatu, Abu Jahl dabalatee Qureeshonni gariin isatti seenaniiakkana jedhan, â€œIlmi obboleessa keeti wanta gabbaruu arrabsaa jira. Inni wantaakkanaa hojjate, wantaakkanaaakkanaa jedhe. Maaliif isatti ergitee akka kana hin hojjanne itti hin himnee?â€ Abu Xaalibis gara Nabiyyiitti (SAW) ni erge. Innis dhufee mana ni seene. Isaanii fi Abu Xaalib jidduu iddo teessummaa nama tokko teechnisuutu jira. Abu Jahl -abaarsi Rabbii isarratti haa buâ€™uu- yoo nabiyyiin (SAW) cinaa Abu Xaalib taaâ€™ee, inni Nabiyyiif daran garaa ni laafa jedhe sodaachuun utaalee bakka kana taaâ€™e. Nabiyyiinis iddo teessummaa abbeeraaisaatti dhiyaatu hin arganne, kanaafu balbala bira taaâ€™e. Abu Xaalib ni jedheen, â€œYaa ilma obboleessa kiyyaa! Namoonni kee maaliif si komatuu? Wanta gabbaran akka arrabsituu fiakkanaaakkanaaakka jettu ni odeessu.â€ Dubbii itti baayâ€™isan. Ergamaan Rabbiis (SAW)akkana jechuun dubbatan, â€œYaa abbeeraa koo! Wanti ani isaan irraa barbaadu dubbii takka akka jedhan qofaadha, dubbii tanaan Araboonni hordoftoota isaanii taâ€™uu, warri alaa (Islaama keessa hin seenne) immoo jizyah isaaniif kafalu.â€

Mushrikoonni dubbii fi jecha isaatiif ni rifatan. Isaanis ni jedhan, â€œDubbi takka moo? Eeyyen abbaa keetin haa taâ€™u, dubbi kudhanu ni jenna! Dubbiin tuni maalidhaa?â€ Abu Xaalib ni jedhe, â€œDubbii tamiidhaa yaa ilma obboleessa kiyyaa?â€ Ergamaan Rabbiis (SAW) ni jedhe, â€œLaa ilaah illallah (Rabbiin malee haqaan gabbaramaan hin jiru)â€ Qureeshonni kunniinis kana yommuu dhagahan rifatanii uffata isaanii hurgufaa fiakkana jechaa kaâ€™anii deeman: â€œSila gabbaramaatoottahunda gabbaramaa tokko qofa taasisee?â€ [4]

Hojii hundarra fokkuu taâ€™e shirkii dhiisanii Rabbii tokkicha gabbaruun mushrikoota irratti ni ulfaate. Amanti jallataa abboota isaanii irratti ni gogan. Kanaafi, Rabbiin keessan tokkicha Isa qofa gabbaraa yommuu jedhaman mormii cimaa agarsiisan. Garuu shirkiiisaan irra jiran baaxila (soba) waan taâ€™eef adabbii (azaaba) jalaa isaan hin baasu. Qurâ€™aana keessattiâ€œDhugumatti namni Rabbitti waa qindeesse, Rabbiin isarratti Jannata haraama (dhowwaa) taasiseera. Teessoonaisaas ibidda. Miidhaa raawwattootafis tumsitoonni hin jiran.â€ Suuraa Al-Maaâ€™ida 5:72

Rabbiitti waa qindeessuun (shirkii) bifa adda addaa qaba. Isaan keessaa, wanta uumame (makhluuqa) akka Gooftaatti ilaalun kadhachuu, isaf of gadi qabu, sagaduu, qalma qaluu fi kkf hojjachuudha. Rabbiin oltaâ€™ee shirkii irraa nu haa eegu.

Mormii 2ffaa-Aakhiratti Kafaruu isaanii

In sha Allah boru kutaa itti aanu keessatti ni ilaallaâ€!

Kitaabban wabii

- [1] Maâ€™aarij tafakurri wa daqaaâ€™iqu tadabburi 12/152-153
- [2] Tafsiiru Ibn Kasiir 6/439
- [3] Tafsiiru Ibn Kasiir 6/408-409
- [4] Madda olii

Date Created

September 24, 2019

Author

admin